

TIEDONANTOJA — MEDDELANDEN

Havaintoja kahlaajien muutosta
Pohjois-Karjalassa

Jatkona lähinnä arktisten kahlaajien muuttoa koskevaan kirjoitukseen (ESKELINEN & HAAPALA 1968) julkaistaan tässä havainnot eräiden pohjoisten kahlaajien muutosta Pohjois-Karjalassa pääasiassa vuosilta 1959—67. Pääosa havainnoista on tehty Joensuussa Höytiäisen kanavan lietteillä, osa myös Kiihtelysvaarassa ja Liperissä. Vuosilta 1966—67 olen saanut havaintoja Joensuusta M. Kapaselta (MK), J. Hyttiseltä (JH) ja P. Liimatalta (PL) sekä Liperistä L. Karttuseelta. Seuraavat havainnot täydentävät ennestään julkaistuja kahlaajien muuttoa koskevia tietoja Pohjois-Karjalasta (PYNNÖNEN 1943, v. HAARTMAN *et al.* 1963—66).

Haematopus ostralegus

Meriharakka muuttaa varsinkin keväisin säännöllisesti alueen kautta (ks. PYNNÖNEN 1943 ja v. HAARTMAN *et al.* 1963—66). Höytiäisen kanavan lietteillä lajia on tavattu seuraavasti 1959: 16.5. 12 yks., 1960: 15.5. 26 yks., 17.5. 47 yks. (E. Juvonen/v. HAARTMAN *et al.* 1963—66) ja 23.5. 1 yks., 1964: 26.5. 2 yks. (LIIMATTA *et al.* 1967), 1965: 6.5. 3 yks. (P. Tanninen), 16.5. 2 yks. (HYTTINEN *et al.* 1967), 25. ja 28.5. 1 yks. (P. Kosonen) ja 7.6. 3 yks., 1966: 14.5. (JH) ja 5.6. (MK) 1 yks., 1967: 8.5. 2 yks. (MK), 16.5. ja 23.5. 1 yks. (PL).

Syysmuutosta on vain muutamia havaintoja (vrt. PYNNÖNEN 1943): 27.8.1965 1 yks. Höy-

tiäisen kanavan lietteillä (PL) ja n. 25.6.1963 1 yks. Juuan Nunnanlahdessa maantiellä Pielisjärven rannan lähellä (K. Heikura). 25.7.1965 löydettiin Kontiolahdelta Höytiäisen Koiraluodolta kuollut, Vienanmeren rannalla Kantalahdella rengastettu meriharakka (S. Laitinen/J. Tiussa), mikä todistaa alueen kautta muuttavien meriharakoiden pesivän Vienanmeren tai Jäämeren rannikolla. Vastaava löytö on tehty myös Kuhmossa 23.9.1962 (NORDSTRÖM & LINDSTRÖM 1964).

Charadrius apricarius

Kapustarinta muuttaa säännöllisesti, varsinkin keväisin usein suurin parvin, alueen kautta. Tällöin se on runsaampi pelloilla kuin rantaniityillä. Ensimmäisten yksilöiden tuloajaksi saadaan pääasiassa L. Karttusen Liperissä v:sta 1942 lähtien tekemien havaintojen perusteella keskim. 6.5. (26.4.—16.5./13 hav.). Päämuutto on toukokuun puolivälissä, jolloin parvet monesti viiپیvät pelloilla useita päiviä: Kiihtelysvaaran Huhtilammella 12—14.5.1954 yli 100 yks., 18.5.1958 yli 70 yks., 13—24.5.1961 yli 100 yks., Liperissä 12.5.1966 n. 300 yks. (E. Toivanen) ja 10.5.1966 250 yks. (L. Karttunen). Myöhäisin kevätmuuttohavainto on tehty 27.5.1965 (P. Kosonen).

Syysmuuton aikana laji on melko vähälukuisen. Heinäkuulta ja elokuun alkupuolelta on havaintoja vain v:lta 1965. Muilta vuosilta havaintoja on vasta elokuun loppupuolelta alkaen. Suurin syysmuuton aikana havaittu yksilömäärä oli 13.9.1959 yli 20 yks. Kiihtelys-

vaaran ja Tuupovaaran rajalla Loitimajärvellä. Myöhäisimmät havainnot on tehty 4.10.1955, 20.9.1964, 12.10.1966 ja 17.9.1967 (JH).

Arenaria interpres

PYNNÖNEN (1943) on tavannut karikukon useita kertoja Höytiäisen kanavan lietteillä. Viime vuosilta on joitakin havaintoja: 21.5.1965 2 yks. suosirriparvessa (PL ym.) sekä 15. ja 18.5.1967 1 yks. (JH, MK ja PL). Pielisjärvellä on tavattu 31.5.1957 1 yks. (LAPPI 1958) sekä Lieksassa 13—14.5.1958 1 ja 15.5.1958 3 yks. (Lappi).

Syysmuutosta on yksi havainto: 11.9.1967 1 yks. (MK).

Numenius phaeopus

Vähälukuinen muuttoaikoina. Ensimmäiset on havaittu keväällä keskim. 10.5. (9 hav. 29.4.—17.5.). Syysmuuton alkamisesta on pari havaintoa: 14.6.1966 (JH) ja 11.6.1967 (JH ym.). Myöhäisimmät havainnot on tehty 27.8.1964 (MK) ja 25.8.1965.

Tringa glareola

Ensimmäiset yksilöt ovat saapuneet vv. 1959—67 Joensuun seudulle 30.4.—9.5., keskim. 3.5. (9 hav.). Päämuutto on toukokuun puolivälissä, suurin määrä Höytiäisen kanavan lietteillä 14.5.1967 n. 80 yks. Viimeiset kevätmuuttohavainnot on tehty 18—26.5.

Syysmuutto on alkanut 20.6.—5.7., keskim. 27.6. (6 hav., A. Laaksonen ym.). Viimeiset havainnot on tehty 20.8.—3.9., keskim. 26.8. (6 hav.), paitsi 1967, jolloin muutto jatkui poikkeuksellisen myöhään: 13.9. 2 ja 15.9. 1 yks. (MK). Ensimmäinen huippu liron muuttossa (♀♀) on n. 6—10.7., toinen (♂♂) n. 21—25.7. ja kolmas, suurin (nuoret linnut) n. 6—10.8. Huiput eivät ole kovin selviä.

Tringa totanus

Lajista on useita kevätmuuttohavaintoja: 11.5.1963 5 yks. (PL ym.), 1—2.6.1965 äänihavainto, 7.6.1965 1 yks., 9.6.1966 1 yks. (JH), 9., 11. ja 21—23.5.1967 1 yks. (MK). PYN-
NÖNEN (1943) on havainnut lajin 4 kertaa.

Lieksasta on useita havaintoja (Lappi/v. HAARTMAN *et al.* 1963—66).

Syysmuutosta on havainto Loitimajärveltä 23.8.1959.

Tringa erythropus

Kevätmuutto on alkanut 29.4.—16.5., keskim. 10.5. (13 hav.). Keskiarvo on sama myös PYN-
NÖNEN (1943) mukaan. Havaitut yksilömäärät ovat olleet pieniä, suurimmat Kiihtelys-
vaaran Huhtilammella 13.5.1961 yli 30 yks. ja Joensuussa 16.5.1965 10 yks. (P. Kosonen).

Ensimmäisten naaraiden poismuutosta on joitakin varhaisia havaintoja: 14.6.1960 Värtsilässä 4 yks. (Laaksonen), 12.6.1961 Joensuussa 1 yks. (Laaksonen) ja 4.6.1967 1 yks. (JH ja MK). Suurin yksilömäärä oli 26.7.1965 8 yks. Eniten havaintoja on heinäkuun loppupuolelta. Viimeisiä muuttohavaintoja 30.8.1959, 1.9.1965, 20.8.1966 ja 27.8.1967.

Tringa nebularia

Ensimmäiset ovat tulleet Joensuuhun vv. 1958—67 23—30.4., keskim. 28.4. Myös Lieksassa on keskiarvo sama (Lappi/v. HAARTMAN *et al.* 1963—66). Suurimmat yksilömäärät (8—25) on havaittu keskim. 6.5.

Ensimmäisistä poismuuttajista on havaintoja ajalta 11—18.6., mutta säännöllinen muutto alkaa vasta heinäkuussa. Muutto on vilkkainta heinäkuun lopulla ja elokuun alkupuolella, suurimmat yksilömäärät 2.8.1959 n. 25 yks. Loitimajärvellä ja 10.8.1965 14 yks. Joensuussa. Viimeisiä havaintoja 6.9.1959 3 yks. Loitimajärvellä, 1.9.1965, 7.9.1966 ja 27.8.1967 Joensuussa, poikkeuksellisesti vielä 11.10.1966 1 yks. (JH).

Philomachus pugnax

Höytiäisen kanavan suistossa ja paikoin muualakin rannoilla ja soilla yleinen muuttoaikoina. Kevätmuutto alkaa 3—14.5., keskim. 9.5. (6 hav.). Päämuutto on 11—18.5., jolloin suurimmat päivittäiset yksilömäärät ovat olleet 30—130 yks. Viimeiset varmat muuttajat on havaittu 28.5.—5.6. Viimeisten kevät- ja ensimmäisten syysmuuttajien väli ei aina ole selvä (vrt. PYN-
NÖNEN 1943).

Ensimmäisiä poismuuttavia koiraita on havaittu esim. Liperissä (Laaksonen) 13.6.1961 12 ja 19.6.1964 n. 10 yks., Tohmajärvellä 7.6.1965 3 (Laaksonen) ja Joensuussa 12.6.1966 13 yks. (JH ja PL). Naaraiden muutto on alkanut 13—24.7. Ensimmäinen voimakas syysmuuton huippu on elokuun alussa ja toinen, nuorten lintujen muuton huippu syyskuussa. Havaintoja suurimmista yksilömääristä: 30.8.1959 Kiihtelysvaaran Loitimojärvellä n. 60 yks., 1.8.1963 50 ja 7.9.1966 47 yks. Höytiäisen kanavan suistossa (MK). Viimeiset havainnot on tehty 12—28.9. (keskim. 22.9. 5 hav.). Poikkeuksellisen myöhäinen havainto on tehty 11.10.1967 (MK).

Phalaropus lobatus

Kevätmuutosta on useita havaintoja ajalta 24.5.—18.6. Syysmuutosta on joitakin havaintoja Höytiäisen kanavan suistosta: 10—11.7. 1965 1 yks., 16.7.1965 1 yks. (MK ja PL) ja 4.7.1966 1 yks. PYNNÖSELLÄ (1943) on viisi kevä- ja kaksi syysmuuttohavaintoa.

Kirjallisuutta

- ESKELINEN, O. & H. HAAPALA 1968. Pohjoisten kahlaajien muutosta Pohjois-Karjalassa ja Perämeren rannikolla. Aquilo, Ser. Zool. 6 (painossa).
- V. HAARTMAN, L., O. HILDÉN, P. LINKOLA, P. SUOMALAINEN & R. TENOVUO 1963—66. Pohjolan linnut värikuvin I. — Helsinki.
- HYTTINEN, J., M. KAPANEN & P. LIIMATTA 1967. Suuri punakuirien (*Limosa lapponica*) muuttotarvi Joensuussa. Ornis Fenn. 44:82.
- LAPPI, E. 1958. Kahlaajien muuttohavaintoja Lieksasta ja Pielisjärveltä 1955—57. Ornis Fenn. 35:38.
- LIIMATTA, P., M. KAPANEN, J. HYTTINEN & J. TENHUNEN 1967. Lintuhavaintoja Höytiäisen kanavalta. Ornis Fenn. 44:29.
- NORDSTRÖM, G. & G. LINDSTRÖM 1964. Finnisches Wiederfunde in Ausland beringter Vögel. Ornis Fenn. 41:93—105.
- PYNNÖNEN, A. 1943. Havaintoja Joensuun seudun linnustosta. Kuopion Luonnon Yst. Yhd. Julk. B 2,1.

Viirupöllön (*Strix uralensis*) pesimisestä pihapiirissä

Viitaten hiljakkoin julkaistuun tiedonantoon, joka huomattavalta osalta koski viirupöllöllä todettuja uusia pesimäympäristöjä (ks. OF 44, s. 25), allekirjoittanut katsoo aiheelliseksi tuoda esille Kurussa (EH) havaitsemansa tapauksen.

Kurun Poikeluksessa viirupöllö on pesinyt 1965—67 erään rantahuilan pihassa. Pesä on sijainnut katkenneen haapapötkkelön huipussa puolimetrisessä onkalossa, jonka pohjan läpimitta on vain 25 cm. Pesäpötkkelö on pääraakennuksen ja saunan välimaastossa n. 15 m:n päässä kummastakin. Lähin ympäristö on valoisaa koivuvuoltaista sekametsää, ja naapuriasumuksiin on matkaa n. 200 m. Pesästä vartui sekä 1965 että 1966 3 poikasta, 1967 poikasia oli 2.

Koska pihapesintään johtanut tapahtumasarja on allekirjoittaneen tiedossa ainakin osittain, lienee paikallaan esittää lyhyt yhteenveto tehdyistä havainnoista.

Viirupöllön ilmaantuminen paikalle todettiin ensi kerran 12.6.1963, jolloin huhuileva ♂ sekä kuultiin että nähtiin. Sydänkesältä on tiedossa pari äänihavaintoa, elokuun alkupuolelta jo useampia. 13.8. ♂:n huhuilu oli muuttunut sävyiltään entistä intensiivisemmäksi, ja seuraavana iltana kuultiin toisenkin linnun (luultavasti ♀:n) ääntelyä. Tämän jälkeen pöllöjen metelöintiä — huhuilun lisäksi melkoinen valikoima mm. haukkuvia ja räähkyviä ääniä — kuului lähimetsistä monina öinä elokuun loppulle saakka. Paikalla oli eräässä vaiheessa toinenkin ♂, joka siirtyi sittemmin huutelemaan 2 km:n päähän.

V. 1964 läheisessä saarella tavattiin 2 lentopoikasta, jotka lienevät lähteneet pesästä hieman kesäkuun puolenvälin jälkeen. Pesintä oli tapahtunut ilmeisesti vanhassa haukanpesässä. Poikue pysytteli saarella ainakin heinäkuun loppuun saakka. Perhesiteiden katkeaminen on saattanut tapahtua vasta viikkoja myöhemmin. Tähän viittaa se, että poikasen kerjuuääntä kuultiin lähistöllä niin myöhään kuin 20.8. Syysmyrskyn aiheuttama kolohaavan kat-

keaminen 1964 loi edellytykset em. pihaympäristössä pesimiselle seuraavana keväänä.

Viirupöllön pesintä on kuluneina vuosina saanut tapahtua lähes häiriöittä. Poikasten rengastuksen yhteydessä emolintu on yleensä tyytynyt muutaman uhkaussyökyyn. Mainittakoon, että 1967 5—30 m:n päässä pötkelöstä sijainneet 3 telkänpesää saivat olla täysin rauhassa pöllön taholta.

Lopuksi todettakoon, että 1964—66 tehtyjen havaintojen mukaan poikue on pysynyt koossa ainakin 6 viikkoa pesästä lähdön jälkeen. Poikaset ovat tässä vaiheessa liikkuneet puolen km:n säteellä pesästä. Ne ovat vielä tällöin vaikuttaneet hieman ”tyhmiltä”, eikä niiden lentotaito ole ollut aivan vakuuttava. On todennäköistä, että poikasten lopullinen itsenäistyminen on tapahtunut vasta muutamaa viikkoa myöhemmin. Poikue katosi 1967 jo parin viikon kuluttua pesästä lähdettyään; poikaset mahdollisesti kuolivat. Emolintu havaittiin kuitenkin pesimäpiirillä jälleen saman vuoden syyskuussa.

PERTTI KASTARI

Mustatiira (*Chlidonias niger*) pesivänä Puurijärvellä

Kauvatsan ja Kokemäen pitäjissä sijaitsevan Puurijärven pohjoisosasta, *Scirpus lacustris*, *Equisetum fluviatile*, *Menyanthes trifoliata* ja *Lysimachia vulgaris* kasvavalta alueelta, löytyi 5.6.1967 kaksi mustatiiran pesää, joissa oli tällöin 3 + 1 munaa (täysilukuisina 3 + 2). Pesät oli kyhätty kuivista kaislan pätkistä, ja ne miltei kelluivat veden päällä. Niiden etäisyys toisistaan oli n. 5 m. 27.6. kolmimunanen pesän kaikki poikaset olivat kuoriutuneet. Paikalla nähtiin tällöin viisi aikuista lintua.

Mainittakoon, että mustatiira on oleskellut Puurijärvellä jo ainakin v. 1965 lähtien. Pohjan linnut värikuvin -teoksen mukaan Puurijärveltä on löytynyt 28.6.1965 2-munainen pesye (K. Kulo).

HELENA KOSKILAHTI ja
HEIKKI JAAKOLA

Punarinna (*Eritbacus rubecula*) pesä räystäspääskyn pesässä

Kesäkuussa 1966 löydettiin Kurun Puharissa erään maatalon piharakennuksesta punarinna pesä, joka oli rakennettu vanhaan, rapistuneeseen räystäspääskyn pesään. Tämä sijaitsi yli 4 m korkeudella länsiseinustan räystään varjoisassa katveessa. Lähimpään metsänreunaan (kuusikkoa) oli matkaa n. 50 m. Pesässä oli 12.6. 7 n. viikon ikäistä poikasta.

Kirjallisuuden ja käytettävissäni olleen pesäkorttiaineiston mukaan punarinna pesiminen rakennuksiin on maassamme melko harvinaista. Neljästä aikaisemmin tunnetusta tapauksesta kaksi on koskenut seinään kiinnitettyssä pöntössä pesimistä, eikä edellä kuvatun kaltaista pesäpaikkaa liene aikaisemmin havaittu.

PERTTI KASTARI

Lintutietoja eri puolilta maata — Smärre faunistiska meddelanden

Aythya ferina. 16.8.1966 näimme Saariselän tuntrialueella Suomujoen sivujoen Muoravaarakan alajuoksulla punasotkakoiraan. — M. HEIKKILÄ, P. NIEMELÄ & P. OJAMAA.

Tringa totanus. Hätäilevä punajalkaviklo Vimpelin jokisuulla pesimisaikana 1966. Samoin käyttäytyvän viklon tapasin myös Lappajärven Kärnänsaarella 2.7.1966. — E. TAKALA.

Stercorarius parasiticus. 1. tumma ja n. 4 vaaleaa yksilöä Höytiäisen kanavan suistossa 17.5.1967. — U. HÄYRINEN & P. SALMINEN.

Chlidonias niger. 25.7.1967 Vimpelin Kuivalla karilla 2 yks. kalatiirojen joukossa. — E. TAKALA.

Plautus alle. 22—25.10.1967 talvipukuinen jääkyyhky Tampereen Kaukajärvellä. — M. LAGERSTRÖM, H. KANERVA, R. LATJA & J. SAVOLAINEN.

Streptopelia turtur. Vimpelin Lypsinmaassa 19.7.1964 1 yks. — E. TAKALA.

Acrocephalus dumetorum. Tapasin 11.7.1967 laulavan viitakerntusen Kajaanin mlk:n Kuluntalahdessa. Havainto on kolmas Kainuusta. — KIMMO KAAKINEN.

Phylloscopus borealis. Tapasin 5.6.1960 laulavan Lapin uunilinnun Imatran Tainionkoskella. — TERHO POUTANEN.

Havaintsin 4.7.1965 Tuusulan Koskenmäellä laulavan Lapin uunilinnin. — ESKO JAAKKOLA.

Passer montanus. Havaitsimme pikkubarpuksen Kellokosken kaatopaikalla 1—13.2.1966. 2—4.12.1967 ko. paikalla oli kuusi pikkubarpuista. — H. & P. AUTERE.

Psaltriparus fulvicastris. 22.10.1967 en brednåbbad simsnappa på Mickelskären i Kyrkslätt. Fågeln var ett ungt exemplar som redan till största delen ruggat till vinterdräkt lik ad. Det må nämnas att arten för den som sett smalnåbbade simsnappar är mycket lätt att identifiera. Näbben gjorde närmast intryck av att vara lika graftig som roskarlens, medan smalnåbbade simsnappans näbb ju verkar mycket tunn. Dessutom är storleksskillnaden mellan de båda arterna avsevärd. — GÖRAN BERGMAN.

Summaries of notes

1. Observations on the wader migration in Northern Karelia (p. 66).
2. The Ural Owl (*Strix uralensis*) found breeding in a house yard in central Finland. The young were begging food from their parents still in late August (p. 68).
3. Two nests of the Black Tern (*Chlidonias niger*) found in the commune of Kauvatsa, Southern Finland (p. 69).
4. The nest of the Robin (*Erithacus rubecula*) found in a building (p. 69).
5. Small bird notes from different localities in Finland (p. 69).

TIEDUSTELU — FÖRFRÅGNING

Tiedustelu kultasirkun (*Emberiza aureola*) esiintymisestä maassamme

Koska on aivan ilmeistä, että kultasirkku on siitä viimeksi julkaistun katsauksen (E. O. ANTIKAINEN, Suomen Luonto 1965, s. 92—94) jälkeen ennätysmäisen nopeasti laajentanut asuinalueitaan maassamme ja samalla lukumääräisesti voimakkaasti lisääntynyt, olen katsonut aiheelliseksi ryhtyä kokoamaan lajista maassamme tehtyjä havaintoja leviämisen alkamisajankohdan sekä muiden leviämiseen liittyvien seikkojen selvittämiseksi. Siksi vetoan kaikkiin, joilla on lajista *julkaisemattomia havaintoja* ja pyydän, että niistä lähetettäisiin minulle seuraavat tiedot:

- Lajin tapaamispaikka ja -aika.
- Havaittujen yksilöiden määrä, sukupuoli ja ikä.
- Kaikki pesätiedot tai pesimiseen viittaavat havainnot (kaikki havainnot hautomis- tai pesäpoikasajan pituudesta erittäin tärkeät).
- Tapaamisbiotooppi sekä vallitsevat kasvit (erityisesti, onko tapaamispaikalla mesiangervoa).
- Kevät- ja syysmuuton alku sekä kaikki muuttosuuntaa ja -tapoja koskevat yksityiskohdat.

PEKKA HELO

Kauppakatu 29 A 11
Kajaani